

**FREMTIDENS
FORSTÆDER
ERFARINGER
FRA KONKURRENCEN
AALBORG – CITY IN BETWEEN
AF TOM NIELSEN**

DECEMBER 2012

Realdania

FREMTIDENS FORSTÆDER ET UDVIKLINGSPROJEKT

Realdania fokuserer i Fremtidens Forstæder på de dele af de større bysamfund, som ligger uden for bymidterne. Der vil især blive fokuseret på forstadsområder, som er udbygget efter 2. verdenskrig, hvor byudviklingen for alvor og fart. Forstæderne rummer i denne sammenhæng både fysiske og sociale elementer, som gør det naturligt at arbejde tværgående med forstædernes bebyggelser, trafik, servicefunktioner, arbejdspladser, kultur og sociale liv.

Læs mere om konkurrencen i Aalborg på www.forstaden.dk/aalborg. Her finder du konkurrenceprogram, forslag udarbejdet af de deltagende teams, vinderforslaget, dommerbetænkning mv.

Redaktion: COWI

Tekst: Tom Nielsen, arkitekt MAA, lektor, PhD

Layout: Jens V. Nielsen

Realdania, december 2012

ERFARINGER FRA KONKURRENCEN AALBORG – CITY IN BETWEEN

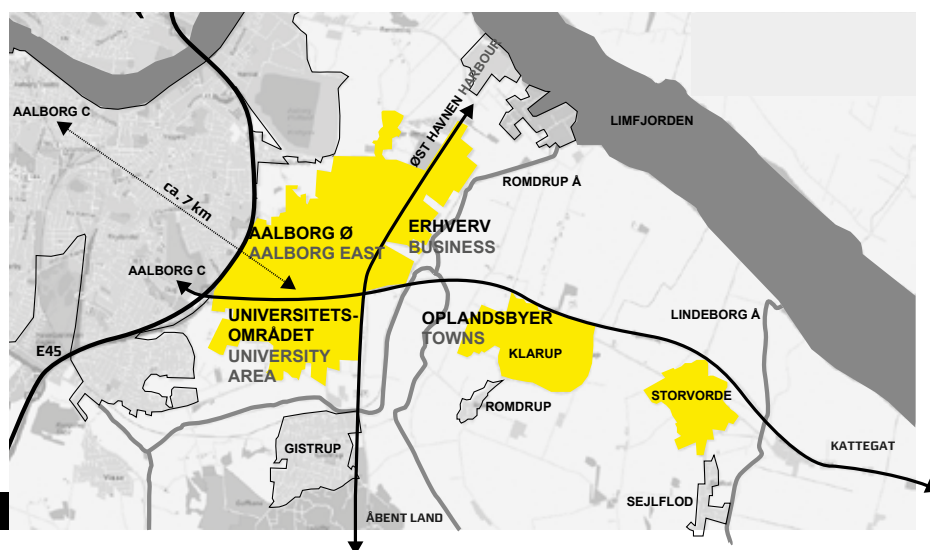
REALDANIA har igangsat en række aktiviteter, der samlet skal udvikle og kvalificere debatten om hvordan efterkrigstidens forstæder kan omdannes i en mere bæredygtig retning, og hvilke nye planformer og modeller for den fysiske omdannelse, der er relevante for at gøre vore forstæder til attraktive og bæredygtige dele af fremtidens by-regioner. Forstadsinitiativet omfatter 6 konkurrencer, formidling og debat. Denne publikation forsøger at generalisere nogle af de ideer og forslag, der fremkom i konkurrencen i Aalborg, i håbet om at de kan inspirere og anvendes i andre sammenhænge.

Konkurrencen i Aalborg havde overskriften: City in Between. Strategi for en international og bæredygtig forstad i det østlige Aalborg. Overskriften angiver således hovedspørgsmålene som 'Strategi, international og bæredygtig', og peger med betegnelsen 'det østlige Aalborg' på endnu et centralt aspekt: Der er tale om et meget stort konkurrenceområde på ca. 30 km². Området inkluderer både en række traditionelle forstadsbydele, som er lagt udenpå det Aalborg der eksisterede før 1945, samt to oplandsbyer, der er præget af store parcelhusudbygninger, beliggende som selvstændige enklaver i landbrugslandskabet øst for byen, men funktionelt helt integreret som forstæder til Aalborg. Konkurrenceområdets størrelse gør konkurrencen i Aalborg speciel i forhold til de 5 andre forstadskonkurrencer i kampagnen. Det betyder således at antallet af forskellige delområder der indgår i konkurrencen tilsammen berører næsten hele spektret af de problemstillinger man finder i de danske forstæder.

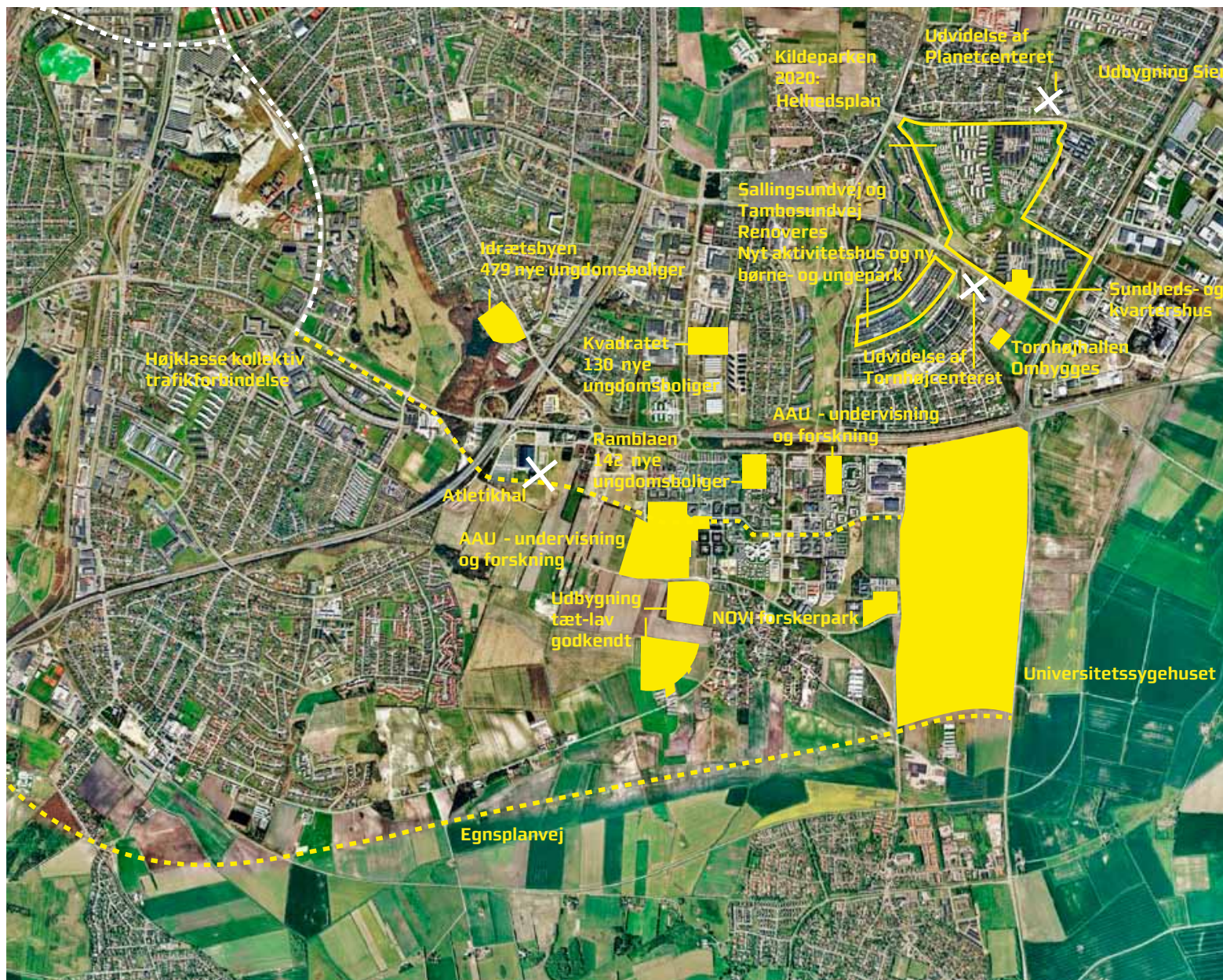
Konkurrencens to faser gav særligt interessante svar og diskussionsmateriale til to af de to hovedspørgsmål fra overskriften, spørgsmålene om:

STRATEGI OG BÆREDYGTIGHED

Hensigten med denne artikel er at diskutere og uddrage væsentlige pointer omkring disse to temaer, som kan have principiel interesse for udviklingen i andre forstæder. Fokus er på den fysiske omdannelse, der kun udgjorde en del af det forslagene samlet blev bedømt på.

FRA KONKURRENCEPROGRAMMET

TEMA BÆREDYGTIGHED

I konkurrencens *første fase* blev særligt spørgsmålet om 'den bæredygtige forstad' belyst interessant af de 5 teams. Aalborg Kommunes arbejde med byudvikling tager udgangspunkt i et bredt bæredygtighedsbegreb og i konkurrenceprogrammet blev opgaven beskrevet ud fra en såkaldt 'bæredygtighedsblomst'¹, som samlet beskriver de 5 fokusområder Natur, Økonomi, Miljø, Lokale Værdier og Social Bæredygtighed. I første fase var der i de forskellige forslag primært fokus på Natur og Miljømæssig bæredygtighed. Det er nok en konsekvens af, at der er tale om en arkitektkonkurrence mellem arkitektledte teams, og skyldes måske at det er det aspekt, der mest direkte kan kobles til de billeder og strukturelle prioriteringer, som der oftest konkurreres på i arkitektkonkurrencer. Det er lettere at *tegne* letbane-net, cykelstier og nedsivningsbede end sociale netværk og investeringssikkerhed.

I besvarelserne på de overordnede bæredygtighedsspørgsmål i City in Between var der fokus på mobilitet og hvordan en kommende letbane kan danne grundlaget for at en større andel end nu, kommer til at bruge kollektiv trafik fremfor privatbiler. Et andet generelt træk var et fokus på Romdrup Ådal, der adskiller forstæderne i Aalborg Øst og de to oplandsbyer Klarup og Storvorde. Her havde alle forslag med forskellig vægt og forskellige virkemidler peget på at man bør arbejde med naturgenopretning og klimatilpasning.

Men der var også markante forskelle. To af forslagene udgjorde poler på en akse, der er nyttig at forstå bæredygtighedstiltag i forstæder ud fra: Fra fortætning og stationsnærhed som ret tydeligt grundlæggende princip til et ideal om naturværdi, som det der skal styre og bære de fleste bæredygtighedsambitioner.

FORTÆTNING

Forslaget 'Aalborg City Within' fra Team COBE/MVRDV² tog, med udgangspunkt i den for tiden dominerende ide om at mere bæredygtige (og attraktive) byer skabes via fortætning, udgangspunkt i muligheden for at gøre letbanen og dens stationer til det centrale 'hovedstrøg' i bydelen. Letbanen foreslås anlagt så den udgør et loop der løber igennem både den nordlige og sydlige del af Aalborg Øst, og forbinder disse med bymidten. Formålet er at den nye bygningsmasse der foreslås inden for rammerne af den allerede eksisterende bebyggelse – primært i mellemrum og langs vejtracéer – bidrager til at skabe den kritiske masse af potentielle brugere til at gøre en kollektiv trafik attraktiv, rentabel og højfrekvent. Noget der oftest er svært i forstadsbebyggelserne med meget lav befolkningstæthed.

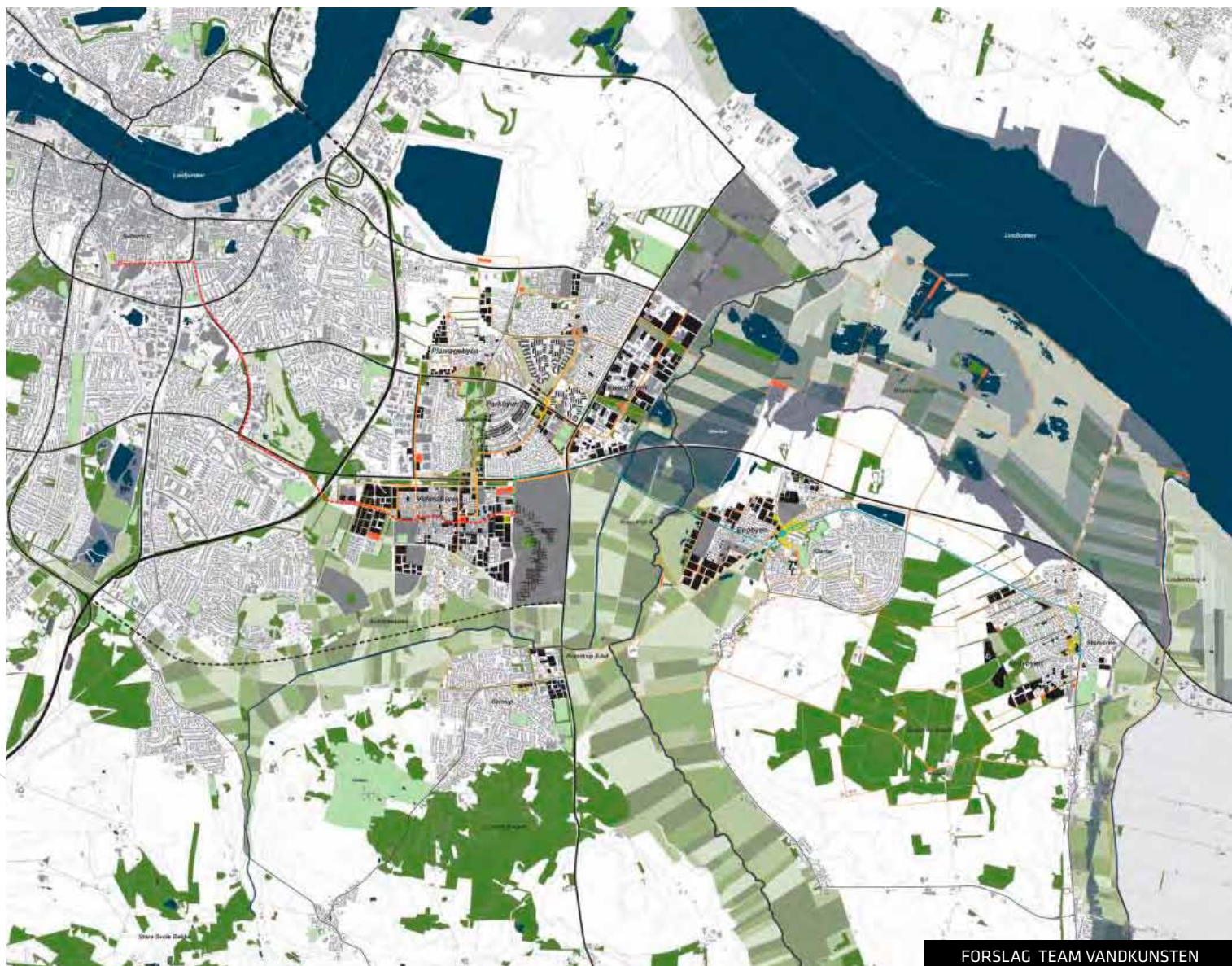
Fordelen ved at tænke fortætning med ny bebyggelse og anlæggelse af letbanen sammen er den åbenlyse at letbanen og den kollektiv trafik så sige 'ikke bliver til at komme udenom'. På samme måde som man ser det i Ørestaden, hvor Metroen der her kører på et hævet spor hele tiden er synlig og let at komme til. I Ørestaden er der ingen der bor og arbejder uden at vide at metroen er en oplagt og attraktiv mulighed. Sådan kan det også blive i Aalborg, ligesom princippet også vil kunne anvendes i andre byer, og til andre kollektiv transport løsninger end letbanen.

Fortætningen i Aalborg Øst knyttet til den kommende letbane tænkes i forslaget helt tæt sammen med en naturgenopretning i Romdrup Ådal. Ideen er at ådalen kommer til at agere 'modstand' eller en form for absolut grænse for 'byen' i det ellers relativt modstandsløse landskab. Herved indkapsles forstaden og der lukkes af for mere substantiel byvækst i det omkringliggende landskab. Samtidig fremkaldes der æstetisk en tydeligere forskel mellem forstaden og landskabet omkring. På mange måder kan forslaget ses som et eksempel på en tidstypisk fortolkning af det bæredygtige. Hvis man fx ser resultaterne af idekonkurrencen *Øresundsvisioner 2040* om fremtidens Øresundsregion som Realdania afholdt i 2007-08 havde mange af de præmierede forslag en tilgang der er meget i familie med denne.³

Det primære argument for at bæredygtighed i disse år således oftest næsten sættes lig med fortætning, drejer sig naturligvis om at reducere energiforbruget og dermed også CO₂-udslip-

FORSLAG TEAM COBE / MVRDV

pet. Det er en diskussion, der baserer sig på rationalitet og regnestykker. Men også på erfaringer fra tætte byer der opleves som attraktive fordi de giver særlige muligheder for det vi bredt forstår som byliv og urbanitet. Netop denne 'urbanitet', der opstår gennem sammenpresning og forskellighed, ses som en forudsætning for den sociale sammenhængskraft og dermed også den sociale bæredygtighed. Fortætning er derfor i de senere år blevet et synonym for bæredygtig by i planlægningsfaget i Danmark.

Forslaget 'Landskab in Between' fra Team Vandkunsten ⁴ arbejder også ud fra en fortætningsstrategi. Projektet opererer med den mest brede forståelse og besvarelse af bæredygtighedsspørgsmålet, og deler ambitionen om naturgenopretning af Romdrup ådal, men hvis vi ser på det bystrukturelle er forskellen til Team COBE/MVRDV's forslag at strategien for at fortætte forskydes: Fra at gøre et ændret letbane-loop til en form for ny indre forside for hele området, til at bebygge og afrunde kanter på de allerede udlagte enklaver. Dette princip med at tage udgangspunkt i forstadens enklavestruktur, der er lige så grundlæggende et DNA for den som forstadens afhængighed af bilen, fremkalder et andet billede hvor det ikke er den sammenbindende infrastruktur der tegner byen, men i stedet er byens kvarterer eller enklaver der 'tegnes op' ved at deres kanter mod landskabet formuleres mere præcist.

NATURGRUNDLAG

'City in Nature' af Team Schønher ⁵, arbejder ligeledes med fortætning og naturgenopretning samtidigt. Men naturgenopretningen bliver her tænkt som et bærende princip for hele forslaget, hvor områder der er reguleret af mennesker (primært landbrugsindustri) gives tilbage til naturlige kredsløb. Naturområderne giver forstaden både identitet og oplevelsesmæssigt indhold ved at omkranse og gennemtrænge den. Forslaget introducerer hermed en tilgang, med mindre interesse for det kvantificerbare og større interesse for en mere både etisk og æstetisk måde at gå til sagen på.

I en dansk sammenhæng er det en ny ambition så konsekvent at adressere bæredygtigheds-spørgsmålet ved at se byen som noget der ligger i naturen. Det er centralt at det er naturbegrebet og ikke landskabsbegrebet der anvendes, og det er vigtigt at skelne mellem de to, både her og generelt i Danmark, fordi brugen af begrebet landskab og distinktionen mellem 'by' og 'landskab' i mange årtier har været central i planlægningen. Meget af vores planlægning har til formål at beskytte *landskabet* imod byen. Når man tager i betragtning at 62% af det danske areal bruges til landbrug, 10% til byer og veje og de resterende 28% til skov og forskellige naturtyper bliver realiteten dog ofte at det er *landbruget* der beskyttes mod byen. Det interessante ved det store konkurrenceområde i Aalborg Øst er at denne overordnede diskussion om byens forhold til landskabet og landbruget bliver en del af problematikken der skal arbejdes med.

Konkurrenceområdet inkluderer meget store, dyrkede områder, der er en del af det 'in between' der adresseres i titlen. I et bæredygtighedsperspektiv der også inddrager god gammeldags forurening af miljøet og spørgsmålet om biodiversitet, er det her i Aalborgs Øst relevant at sætte spørgsmålstejn ved den traditionelle modsætning mellem by og landskab, hvor byen (altså her konkret forstaden) ses som 'ond', og landskabet (her primært det dyrkede landskab) som 'godt'. Ved at bruge naturbegrebet peges på en ny mulig alliance og symbiotisk relation, mellem det bebyggede og det åbne. En alliance der overskrider by-land dikotomien og gør det muligt grundlæggende at diskutere hvordan by og landskab bør supplere hinanden. Det åbner også for en revurdering af det indre landskab i forstaden. Alt det grønne der repræsenterer en væsentlig del af attraktionen ved forstaden, men også en del af dens problem fordi meget af ikke har andre kvaliteter end at være grønt for øjet, tænkes i forslaget ind i større naturnetværk der skal styrke biodiversitet, ligesom 'det grønne' tjener funktioner i forhold til klimatilpasning ved at give vandet plads til at løbe naturligt. Dette aspekt som beskrives i næsten alle forslagene dyrkes mest radikalt i City in Nature, som trækker på en generel diskussion om natur der pågår internationalt under overskrifterne Landscape Urbanism og Ecological Urbanism.

Det er interessant at overveje om sådan en 'natur'-doktrin kunne have en større indflydelse på vores adfærd end 'du-må-ikke-køre-bil-og-skrue-for-højt-op-for-radiatoren'-fortætnings-doktrinen. Den simple grund ville være, at hvis vi i vores hverdag kommer tæt på naturen, forstår dens processer og forstår os selv som en del af dem, så er der skabt et bevidstheds-mæssigt fundament der kan danne grundlag for den adfærdsændring der er nødvendig. At skabe en mere bæredygtig fremtid handler netop om meget andet en standarder for byggeri og pendling, men om adfærdsændringer på en lang række felter der langt overskrider hvad arkitekturen traditionelt har med at gøre (fx spisevaner, forbrugsmønstre). Med andre ord, hvis vores nuværende økologiske krise skyldes en fremmedgørelse og ligegyldighed overfor naturen, genereret af teknologi (herunder moderne byplanlægning), så er det bedste bud byplanlægningen kan give på en bæredygtig løsning måske ikke kun mere og bedre teknologi, men også at forsøge at genskabe menneskets følelse af samhørighed med naturen ved at bidrage til at gøre den til en del af deres hverdag.

Endelig må det ikke glemmes at natur-tilgangen forholder sig direkte til den måske allerstørste bæredygtighedsudfordring: det kolossale fald i biodiversitet.

FORSLAG TEAM SCHÖNHERR

BÆREDYGTIGE BYER: VIDENSKAB ELLER ROMANTIK?

Forslagene Aalborg City Within og City in Nature kan således beskrives som tilhørende en henholdsvis naturvidenskabelig og en naturromantisk tilgang. Det er Lotte Bjerregaard der i bogen *Forsegling og symbiose* ⁶ beskriver disse to forskellige tilgange til bæredygtighed i arkitekturen. Disse to tilgange udspringer af en akse hvor indenfor de øvrige besvarelser ligger.

NATURVIDENSKAB

NATURROMANTIK

TEKNOLOGIORIENTERET

FÆLLESSKABSORIENTERET

Den naturvidenskabelige er drevet af fornuften og af en videnskabelig tilgang, der for tiden har blikket skarpt rettet på energiregnskaberne. Den er i familie med den tænkning, som drev store dele af den modernistiske arkitektur og planlægning fra starten af det 20. århundrede i dens forsøg på at afbøde de uheldige konsekvenser industrialiseringen havde for byerne og deres indbyggere. Ideen er at hvis vi skal løse de kolossale miljøproblemer, som mennesket har skabt gennem det vi forstår som 'teknologiske fremskridt', må vi bruge fornuften, viden-skaben og dens afledte former. For at kunne arbejde eksakt må kompleksiteten reduceres og der må fastlægges klare mål, der kan regnes på. Hele det videnskabelige og teknologiske fokus kan siges at være sket med Brundtland rapporten fra 1987 ⁷ hvor bæredygtighedsbegrebet blev flyttet fra at være noget alternativt, lidt tilbageskuende og hippieagtigt ind i main-stream politik og økonomi, og hvad dertil hører af behov for målbarhed og evidens. ⁸

Overfor den naturvidenskabelige findes den naturromantiske tilgang som betoner det følelsesmæssige og ideen om at mennesket skal træde ind i eller måske endda tilbage til en symbiose med naturens cykliske helhed og økosystemerne. Når Team Schønherr taler om natur taler de om en følelsesmæssig tilknytning. Det er interessant som et supplement til de mere rationelle fornuftsdrævnede argumenter som præger fortætningstankegangen.

Kombinationen af en naturvidenskabelig og en naturromantisk tilgang er oplagt og det er vel også det Bjarke Ingels og BIG (en del af Team Schønherr der står bag City in Nature) er på sporet af med begrebet 'Hedonistisk bæredygtighed'. ⁹ Det beskriver bæredygtighed som en designmæssig udfordring der tager udgangspunkt i menneskets lyster og drømme, og er motiveret af ansvarlighed men ikke frygt, dårlig samvittighed eller skyld. ¹⁰

Man kan forstå projektet som en form for omskrivning af princippet om 'Hedonistisk bæredygtighed' til en mere blød romantisk version, der altså i meget høj grad betoner fælleskabet og det sociale rum. Klarest eksemplificeret med forslaget til den nye by Klarvorde der foreslås etableret mellem oplandsbyerne Klarup og Storvorde. Den tænkes som et eksempel på en bæredygtig by der er en nyfortolkning af fortelandsbyen. Umiddelbart er det i en dansk planlægningskontekst, apropos den grundlæggende by-land-dikotomi, kontroversielt at etablere en 'ny by' på såkaldt 'jomfruelig jord' (i realiteten på marker der i dag dyrkes industrielt). Argumentet skal netop forstås ud fra ideen om at nærheden til naturen og fælleskabsfølelsen kan blive en driver i en bæredygtig livsstil hvis byen planlægges for det. En livsstil der herudover hviler på en ide om transport med kollektiv trafik og elbiler. Vi kender allerede noget lignende fra bebyggelsen Friland på Djursland der dog er en udvidelse af en eksisterende landsby. City in Nature tænker det større og tættere, og med et helt andet æstetisk udtryk.

Den 'bæredygtigheds-akse' fra naturvidenskab til naturromantik der her bruges til at forstå projekterne kan således suppleres eller udvides så den også inkluderer spændet fra en teknologisk baseret bæredygtighed til en mere socialt- og fælleskabs orienteret tilgang der i højere grad er baseret på den gamle hippie-erkendelse der i det hele taget ligger til grund for bæredygtighedsbegrebet. ¹¹

Hvis vi ser på de to forslag, der gik videre til fase 2 i konkurrencen City in between, er der interessante og forskellige bud på hvordan de beskriver en strategi for realisering. Konkurrenceprojekterne indeholder en lang række mere eller mindre detaljerede eller specifikke ideer. Her fokuseres på at beskrive deres helt grundlæggende anslag i forhold til det centrale spørgsmål i konkurrencen – om strategien til udvikling af forstaden.

Man kan i byudviklingssammenhænge forstå begrebet *strategi* (en langsigtet køreplan der fokuserer på at beskrive de overordnede udviklinger med hensyn til forskellige ubekendte for at nå et beskrevet mål) som placeret mellem begrebet *vision* (idealet eller billedet af det man vil opnå) på den ene side, og begrebet *taktik* (en række ret afgrænsede konkrete handlinger der kan fungere som delmål for at realisere en strategi og en vision) på den anden side.

Bearbejdningen i konkurrencens fase 2 betød at de to forslag kom til at markere forskellige tilgange til hvordan en strategi for bæredygtig byomdannelse på en så stor skala som i City in Between konkurrencen kan tænkes. Hvor det ene i højere grad fokuserer på *visionen* om en ny etisk og æstetisk sammenhæng som det der bliver styreledskabet der skal gennemsyre alle byområder og beslutninger, så fokuserer det andet på en noget mindre idealistisk og mere pragmatisk tilgang og beskriver en *taktik* der kan anvendes i forhold til det konkrete omdannelsesprojekt.

Tilsammen giver de således forskellige bud på en forståelse af begrebet 'strategi'.

TAKTIK OG PLANLÆGNINGEN AF LANGSIGTET BYUDVIKLING

'Landskab in between' af Team Vandkunsten kan beskrives som et forslag der satser på at en taktisk tilgang. Det handler om den konkrete kvalificering af de projekter og udviklingsmuligheder der opstår, med udgangspunkt i en overordnet strategi om at fortætte forstaden og definere og opgradere overgangen til landskabet, og med den bæredygtige by som ramme for 'det gode hverdagsliv' som mere generelt beskrevet vision.

Teamet tror ikke på ideen om en overordnet styrende struktur. Ikke nogen masterplan, ikke noget planlægningsmæssigt helhedsgreb, som organiserer byen og landskabet på niveauet over det der handler om specifikke rum og forløb som kan relateres til en menneskelig skala. Byen skal kvalificeres gennem arkitektur og konkrete interventioner, som styres ud fra en række værdier. Udover den skalamæssige er de fx: en høj grad af kollektivt rum i byen, samt

visuel og fysisk tilgængelighed til landskabet. Forslaget dyrker den veludvalgte løsning som et centralt redskab i processen og det udfolder ret specifikt hvad det betyder gennem anvisning af fx spatieringen af bygningsvoluminernes afstand, størrelse; karakteren af private uderum og deres relation til det fælles grønne, mv. Dette kan beskrives som den *taktik* der foreslås, og som gør at forslaget betragtet som strategi bliver meget fleksibelt og tilpæningsdygtig.

VISIONEN OG PLANLÆGNINGEN AF LANGSIGTET BYUDVIKLING

'City in Nature' af Team Schønherer opererer på en anden skala, hvor det i høj grad er arkitektens rolle som billedskaber af en mulig fremtids atmosfære og oplevelsesmæssige kvaliteter der bliver det centrale. Det er på mange måder en gammel rolle for arkitekturen: at visualisere en samlet forandring der vil realiseres igennem mange mindre og store projekter. Det visionære her er at dette billede kobles til et ideal om en 'by i naturen' der grundlæggende skifter fokus fra tidligere byplanlægningsmæssige paradigmers ideal.

Strategien må opfattes som det at skabe en række billeder (konkret ikke kun billeder, men også planer, diagrammer, begreber) der kan bruges som rød tråd eller ledestjerne i de diskussioner og byudviklingsprocesser der skal igangsættes. Hvor den overvejende taktiske tilgang i Team Vandkunstens forslag er fastlagt som arkitektonisk princip, men fleksibelt i forhold hvor, hvor meget og på hvad dette princip anvendes, er Team Schønherers overvejende visionsdrevne tilgang mere åben i forhold til den konkrete arkitektoniske bearbejdning men forpligtigende på en mere gennemgribende ideologisk måde og over længere tid hvis den skal give mening.

TO TILGANGE TIL PLANLÆGNING EFTER MASTERPLANEN

Diskussionen her rækker tilbage til en meget principiel diskussion om planlægning. Den moderne byplanlægning fra det 20. århundrede havde et primært redskab som var masterplanen, der distribuerede funktioner, strukturer og typologier i et færdigtegnet 'billede'. Da det efter de store vækstår i 1950'erne og 60'erne blev klart at masterplanen ikke var gearet til den tvivl om byudviklingens retning og værdigrundlaget bag den, der opstod i 1970'erne, blev planlægningen kastet ud i en krise. I løbet af 1980'erne opstod der grundlæggende set to forskellige svar på denne krise:

Det ene fokuserede på at løsningen på byplanlægningens krise var at droppe masterplanlægningen og ambitionen om at styre på et overordnet niveau og i stedet søge at skabe kvalitet gennem konkret og fordybet designarbejde. Der blev talt om *bybygning* i stedet for byplanlægning. Omdannelsesprojekter i mange europæiske byer har siden fulgt denne tilgang hvor hvert enkelt kvarter designes hver for sig, og hvor der lægges vægt på relationen mellem bygninger, byrum og funktioner.

Den anden fastholdt en større planlægningsambition men fokuserede på strategi og scenarieformulering. Efterhånden blev landskabet mellem de bebyggede områder set som noget der kunne ses som stabilt og blive mål for indlæsning af mere kvalitative aspekter i en byudvikling der var svær at styre. OMAs projekt til Melun Senart er standardreferencen fordi det helt konsekvent frasiger sig ambitionen om at styre med 'det ustyrlige', altså bebyggelsen, og meget eksplicit bruger landskabet og tænker det som det relativt permanente og det hvortil ideen om identitet og oplevelse knyttes.

Man kan hævde at City in Between bekræfter at det – stadig betragtet på et principielt niveau – fortsat er de to tilgange der er på færde. Og at de to forslag Landskab in between, og City in Nature på meget kvalificeret vis anvender dem på den konkrete opgave i Aalborg, og med en meget lang række specifikke kvaliteter – også de der ikke handler direkte om arkitektur som der her er fokuseret på.

NOTER

- 1 Se City in Between. Program. Indbudt international konkurrence, Februar 2012, http://www.aalborgkommune.dk/images/teknisk/PLANBYG/andre_planer/CityInbetween_konkurrenceprogram_digital.pdf, s 72, 73
- 2 Det samlede team bestod af: COBE, MVRDV, Thing og Wainø Landskabsarkitekter, Moe og Brødsgaard Rådgivende ingeniører, Boris Brorman Jensen, Hans Kristensen og Yngve Andrén Konsult.
- 3 Se *Det store rum - debatbog om regional planlægning*, Søren Møller Christensen, Jens Kvorning og Karen Skou, Realdania, København 2010.
- 4 Det samlede team bestod af Tegnestuen Vandkunsten, Hausenberg, Esbensen, Sloth Møller, Tyréns, ICP, Peter Maskell.
- 5 Det samlede team bestod af Schønher, BIG, Tredje Natur, Rambøll, Active City Transformation, BBN Consult, Malene Freudendal-Pedersen, Institutet for Fremtidsforskning
- 6 *Forsøgning & Symbiose. Naturvidenskab og naturromantik - en dialog i moderne arkitektur*, Lotte Marianne Bjerregaard, Arkitektskolens forlag 2005
- 7 *Vor fælles fremtid*, Brundtlandkommissionen. FN-forbundet, Mellemfolkeligt Samvirke, 1988
- 8 Se "Can Cities be Green", Peter Hemmersam, i *Green Oslo. Visions, Planning and Discourse*, Red. Mark Luccarelli og Per Gunnar Røe, Ashgate UK
- 9 Se fx http://www.ted.com/talks/bjarke_ingels_hedonistic_sustainability.html
- 10 Det er også det der refereres til i projektbeskrivelsen: "Det er teamets overbevisning at en klimaneutral levevis ikke kan gennemtrumfes via en reduktiv tilgang eller tvang. Udfordringen består i at gøre den klimavenlige livsstil så attraktiv, at den bliver en driver for et hverdagsliv hvori der etableres nye boformer, nye fællesskaber og nye måder at bygge på." City in Nature, projektbeskrivelse fase 1, side 56.
- 11 Peter Hemmersam foreslår denne forståelsesmodel i artiklen "Can Cities be Green", ibid.

LÆS MERE OM KONKURRENCEN PÅ **WWW.FORSTADEN.DK/AALBORG**
HER FINDER DU KONKURRENCEPROGRAM, FORSLAG UDARBEJDET AF DE
DELTAGENDE TEAMS, VINDERFORSLAGET, DOMMERBETÆNKNING MV.

